

Javni dug

Vlada nas opet zadužuje

Hrvatska ima probleme slične ostalim zemljama iz skupine CEE-6, a kako nije članica Europske unije situacija je tim ozbiljnija

Piše Katarina Ott

ravnateljica Instituta za javne financije

Vlada nas opet zadužuje. Odluka je donesena 1. aprila, ali nije riječ o šali već o 500 milijuna eura. U studenome prošle godine zadužila nas je za 1,5 milijardi dolara. U prva tri mjeseca ove godine izdala je 1,4 milijarde kuna trezorskih zapisa. Teško je sve to pratiti - razni instrumenti, razne valute, razni rokovi dospelja, razne kamate i troškovi.

Prema podacima Hrvatske narodne banke dug opće države je krajem 2009. godine iznosio 5,2 milijarde eura i u samo godinu dana povećao se za milijardu eura. Trebaju li građani biti zabrinuti zbog stalnih zaduživanja države i porasta udjela duga države u ukupnom dugu? Je li situacija u Hrvatskoj alarmantnija negoli u drugim zemljama?

Gdje je tu problem

Kako se Hrvatska drži unutar skupine CEE-6 gdje su i Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska te Slovačka?

Prema nedavno objavljenoj analizi Erste grupe¹ ukupan javni dug tih zemalja ne iznosi ni četvrtinu javnog duga Italije, a tek je nešto veći od javnog duga Grčke. Na Hrvatsku otpada samo 17 milijardi od 350 milijardi eura ukupnog javnog duga (4,8 % stanovnika i 4,8 % javnog duga CEE-6 zemalja).

¹ Više u Erste Group, Special Report, 18/2/2010, Fiscal situation in CEE countries

I kad se promatra udio javnog duga u BDP-u samo Mađarska sa 79 posto prelazi granicu zacrtanu u Maastrichtu od 60 posto BDP-a. Sve ostale - Poljska 51 posto, Hrvatska 43 posto, Slovačka 35 posto, Češka 31 posto i Rumunjska 21 posto BDP-a - zadovoljavaju taj kriterij. Prosjek javnog duga eurozone iznosi čak 80 posto, a vode Grčka sa 124 i Italija sa 115 posto BDP-a.

Stanje se ne čini alarmantno ni ako se promatraju državne obveznice u vlasništvu nerezidenata, jer prosjek zemalja CEE-6 iznosi tek 10 posto BDP-a (od 2 % u Rumunjskoj do 23 % u Mađarskoj; u Hrvatskoj 6 % BDP-a). Za razliku od niskog prosjeka CEE-6 zemalja, u Grčkoj nerezidenti drže čak 90 posto BDP-a državnih obveznica.

U čemu je onda problem?

U tome što je od svih CEE-6 zemalja samo Slovačka članica eurozone, a ostale se tome tek nadaju, te što Hrvatska čak nije ni članica Europske unije. Za ulazak u eurozonu, tj. za uvođenje eura potrebno je da članica EU, između ostalog, ima fiskalni deficit manji od 3 posto BDP-a i javni dug manji od 60 posto BDP-a, a u slučaju Hrvatske potrebno je i da prođu dvije godine od ulaska u EU.

Pooštravanje Maastrichta

Trenutačno nijedna od CEE-6 zemalja ne zadovoljava uvjet fiskalnog deficita, a kad je riječ o javnom dugu Mađarska je već iznad 60 posto BDP-a, Poljska se ubrzano približava, a i Hrvatska, ako ovako nastavi, približit će se toj granici, pa je i prijeći.

Da stvari budu još i gore Europska komisija je najavila kako će kod budućih primanja u eurozonu strože paziti da se kriteriji zadovoljavaju ne samo u jednom trenutku već u nekom dužem razdoblju. Najavljuje se i zahtjev strukturnog deficita nižeg od 3 posto BDP-a te već provedene reforme u zdravstvenom i mirovinskom sustavu. Erste grupa stoga predviđa da te zemlje neće moći uvesti euro prije 2015. ili 2016. te ističe kako ni Slovačka ne bi bila mogla uvesti euro da su se jednaki kriteriji primjenjivali u njenom slučaju.

Problem je i staro te sve malobrojnije stanovništvo tih zemalja. Broj starijih od 65 godina mogao bi 2050. godine iznositi čak 55 posto radno aktivnog stanovništva, pa se očekuje značajan porast javnih izdataka vezanih uz starenje. Mađarska i Rumunjska su već odlučile podignuti granicu umirovljenja na standard EU od 65 godina; Češka raspravlja o prijelazu

zagrebačka
škola ekonomije
i managementa
zagreb school
of economics
and management

ZSEM – najbolja poslovna škola
u Hrvatskoj prema rangiranju
Eduniversala.

na 65 godina za muškarce i 62-65 godina za žene, a Poljska o uvođenju granice od 67 godina.

Osim produženja radnog vijeka raspravlja se i o promjenama indeksacije mirovina i većem oporezivanju potrošnje umjesto dohotka. Poljska ima i ustavni zakon koji nameće uravnoteženi proračun kad javni dug dosegne 60 posto BDP-a, a Slovačka narodna banka predlaže osnivanje nezavisne fiskalne kontrole.

Mađarska ozbiljnost

Od svih tih zemalja Mađarska je najozbiljnije shvatila krizu, prihvatila pomoć MMF-a te uvela oštre mjere i na prihodnoj i na rashodnoj strani proračuna (povećanje PDV-a kako bi se prikupilo više prihoda, sniženje poreza na dohodak i doprinosa kako bi se potaknuo rad u službenom gospodarstvu, povišenje dobne granice umirovljenja i promjena indeksacije mirovina, ukidanje dodatnih mirovina i bonusa u javnom sektoru te ukidanje raznih subvencija), pa je čak i usprkos slabom ekonomskom rastu i globalnoj krizi u tri godine proračunski deficit smanjen s 9,4 na 4 posto BDP-a.

Ostale zemlje CEE-6 nisu bile tako odlučne - Rumunjska je relativno kasno pristala na pomoć MMF-a i uvela tek polovične mjere (smanjivanje troškova plaća u javnom sektoru, ukidanje nekih rashoda, postupno produženje dobne granice za umirovljenje). Češka je blago povisila PDV, ali je oklijevala smanjivati rashode. Poljska i Slovačka nisu učinile gotovo ništa da obrnu negativna fiskalna kretanja u 2009. Hrvatska vlada ne želi uplitanje MMF-a te se odlučila na povišenje poreza i dodatno zaduživanje, dok rashodi i dalje rastu.

Hrvatska očito ima probleme slične ostalim CEE-6 zemljama, a nije ni članica EU, što naravno čini situaciju bitno ozbiljnijom. Vlada nema hrabrosti provoditi strukturne reforme nego čak planira porast rashoda u svim godinama od 2010. do 2012. te ćemo se očito i dalje zaduživati. Uvjeti pod kojima se zadužujemo su vrlo nepovoljni, ali kamate će, ako sve bude išlo po planu, postati niže već kad se najavi datum ulaska Hrvatske u EU, dodatno će se smanjivati kad uđemo u europski tečajni mehanizam te pogotovo kad uvedemo euro. Apetiti vlade, gospodarstva i građana za potrošnjom i zaduživanjem su toliki da je teško veseeliti se tom eventualnom sniženju kamatnih stopa u budućnosti. Naravno, ako javni dug ne bude viši od 60 posto, a deficit od 3 posto BDP-a, jer u tom slučaju do tih snižavanja neće ni doći. ■

Stručni studij ekonomije i managementa

U trajanju od četiri godine,
240 ECTS bodova
Online prijave u tijeku na www.zsem.hr
Prijemni ispit održat će se **7. lipnja 2010.**

Specijalistički diplomski stručni studij, MBA program

U trajanju od jedne godine,
60 ECTS bodova

Smjerovi:

Management, Marketing, Financije i bankarstvo, Kvantitativne financije, Računovodstvo i revizija, Management informacijskih sustava, Upravljanje ljudskim potencijalima, General MBA program.

<http://mba.zsem.hr>

Executive Education

Programi cjeloživotnog obrazovanja
Online prijave u tijeku na
www.zsem.hr i <http://exed.zsem.hr>

**Ulaganje u dobro obrazovanje
investicija je
koja se višestruko isplati!**

*Students today,
leaders tomorrow!*

www.zsem.hr